

Welke Invloed heeft het Opleidingsniveau van Ouders op de Schoolprestaties van de
Adolescent: een Onderzoek naar de Mediërende Rol van Economisch, Cultureel en Sociaal
Kapitaal.

René Broekroelofs, 5985420

Supervisor: Catrin Finkenauer

Tweede beoordelaar: Margot Peeters

Master Youth Studies Universiteit Utrecht

Juni 2018

Aantal woorden: 5697

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

Abstract

Ondanks een gelijk IQ is er een verschil in schoolprestaties onder Nederlandse adolescenten. Mogelijk komt dit door een verschil in opleidingsniveau van ouders. De relatie tussen opleidingsniveau van ouders en de schoolprestaties van de adolescent kan worden verklaard door een verschil in hulpbronnen, te onderscheiden: economisch, cultureel en sociaal kapitaal. Er wordt onderzocht of de hulpbronnen een mediërende rol hebben tussen opleidingsniveau van ouders en schoolprestaties van de adolescent en welke van de drie hulpbronnen de meeste variantie verklaart in de relatie tussen opleidingsniveau van ouders en schoolprestaties van de adolescent. In eerdere studies zijn de drie hulpbronnen niet eerder tegelijkertijd gemeten en vergeleken. Er is gebruik gemaakt van bestaande data van TRacking Adolescents' Individual Lives Survey (TRAILS), een prospectieve cohortstudie onder Nederlandse adolescenten. De steekproef bestond uit $N = 3145$ participanten, $M^{\text{leeftijd}} = 11.09$, waarvan 50.8% meisjes en 86.5% met de Nederlandse etniciteit. Naast de adolescenten hebben de ouders en leerkrachten vragenlijsten ingevuld. Er is partiële mediatie gevonden, waarbij economisch en cultureel kapitaal significante mediators waren. Sociaal kapitaal was als mediator niet significant. Economisch kapitaal verklaarde de meeste variantie in de relatie tussen opleidingsniveau van ouders en de schoolprestaties van de adolescent.

Abstract

There are differences in academic achievement between Dutch adolescents with the same IQ. This could be due to differences in parental educational level. Economic, cultural and social capital can explain the association between them. The mediation effect of the three different forms of capital was investigated and which of the forms of capital explained most of the variance. In the literature, the three forms of capital were not previously measured and compared at the same time. The data used are part of the TRacking Adolescents' Individual Lives Survey (TRAILS), a prospective cohort study among Dutch adolescents. With a sample of $N = 3,145$ participants, $M^{\text{age}} = 11.09$ whose 50.8% girls and 86.5% with the Dutch ethnicity. Adolescents, their parents and their teachers were asked to fill in a survey. There was a partial mediation effect, economic and culture capital where significant mediators between parental education level and academic achievement of adolescents. Social capital did not mediate in this relationship. Economic capital explained the largest portion of variance of all the mediators between parental education level and academic achievement of adolescents.

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

Welke Invloed heeft het Opleidingsniveau van Ouders op de Schoolprestaties van de Adolescent: een Onderzoek naar de Mediërende Rol van Economisch, Cultureel en Sociaal Kapitaal.

Minister Bussemaker en staatssecretaris Dekker (2016) concludeerden dat in Nederland niet alle adolescenten dezelfde schoolprestatiekansen hadden. De inspectie van het onderwijs (2016) heeft in een rapport beschreven dat 55% van de kinderen met een gemiddeld IQ, van hoogopgeleide ouders, een HBO/ WO-diploma behaalde tegenover 26% van de kinderen met laagopgeleide ouders. De conclusie is dat schoolprestaties van kinderen met hoog- en laagopgeleide ouders van elkaar verschillen, ondanks de vergelijkbare intellectuele capaciteiten van de adolescenten.

Het is dus belangrijk dat er onderzoek gedaan wordt naar de verschillen in schoolprestaties in relatie tot het opleidingsniveau van ouders. Schoolprestatie van de adolescent is een belangrijke voorspeller voor kansen op de arbeidsmarkt en inkomen in het volwassen leven van de adolescent (Benner, Boyle, & Sadler, 2016; Palomar-Lever & Victorio-Estrada, 2017). De sociale ongelijkheid die ontstaat door inkomensverschillen, kan mogelijk verklaard worden door een verschil in schoolprestaties (Benner et al., 2016; Bussemaker & Dekker, 2016; Palomar-Lever & Victorio-Estrada, 2017).

In deze thesis wordt onderzocht of en waardoor het opleidingsniveau van ouders van invloed is op de schoolprestaties van hun kind. Deze relatie kan worden verklaard door de beschikbare ouderlijke hulpbronnen (Goldthorpe, 2014) zoals cultureel, sociaal en economisch kapitaal (Bourdieu, 1986). Er wordt onderzocht of het opleidingsniveau van ouders de schoolprestaties van de adolescent via economisch, cultureel en sociaal kapitaal kan voorspellen. In de volgende alinea wordt uitgelegd waarom schoolprestaties van belang zijn voor de adolescent.

Het Belang van Schoolprestaties

Een belangrijke voorspeller voor het volwassen leven van de adolescent zijn schoolprestaties (Acacio-Claro, Doku, Koivusilta, & Rimpelä, 2017; Bradley & Greene, 2013; French, Homer, & Robins, 2015). In een longitudinale studie (French et al., 2015) bleken de schoolprestaties van een adolescent van invloed te zijn op de carrière keuzes en mogelijkheden van de adolescent. De carrière keuzes en mogelijkheden zijn bepalend voor toekomst van de adolescent als volwassene (French et al., 2015). Schoolprestatie hebben niet alleen invloed op de carrière keuzes en mogelijkheden maar ook op het welzijn van de adolescent. Uit een literatuurreview bleek dat lagere schoolprestaties geassocieerd zijn met

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

risicogedrag en gezondheidsproblemen (Bradley & Greene, 2013). Volgens Bradley en Greene (2013) is hier sprake van omgekeerde causaliteit, wat betekent dat de richting van het verband beide kanten op kan gaan. Lagere schoolprestaties kunnen risicogedrag en gezondheidsproblemen voorspellen en vice versa. Concluderend, schoolprestaties in de adolescentie zijn belangrijk omdat deze van invloed zijn op risicogedrag, gezondheid en carrièremogelijkheden van de adolescent (Acacio-Claro et al., 2017; Bradley & Greene, 2013; French et al., 2015).

Opleidingsniveau van Ouders en Schoolprestaties van de Adolescent

Het opleidingsniveau van de ouders is een voorspeller voor de schoolprestaties van de adolescent (Brenner et al., 2016; Lemos, Almeida, & Colom, 2011; Stull, 2013). Volgens de fundamentele-oorzaken-theorie kunnen ouders met een hoger opleidingsniveau economisch, cultureel en sociaal kapitaal beter benutten dan ouders met een lager opleidingsniveau (Link & Phelan, 1995). Ouders met een hoger opleidingsniveau beschikken volgens de fundamentele-oorzaken-theorie over meer capaciteit, kennis en vaardigheden dan ouders met een lager opleidingsniveau. Capaciteit, kennis en vaardigheden van ouders zorgen voor hogere schoolprestaties (Ployhart, Nyberg, Reilly, & Maltarich, 2014). Een Amerikaanse longitudinale studie (Stull, 2013) met 22,000 adolescenten en een Portugese cross-sectionele studie met 3,233 adolescenten konden het belang van het opleidingsniveau voor de schoolprestaties van de adolescent bevestigen. Opvoeding en het milieu waarin de adolescenten opgroeiden speelden hierbij een rol. Ouders met een hoger opleidingsniveau waren beter in staat om een gezinsomgeving te creëren die bevorderlijk was voor de schoolprestaties van de adolescent (Lemos, et al., 2011; Stull, 2013). Bij een positieve gezinsomgeving waren ouders meer betrokken bij het onderwijs van hun kind, wat zorgde voor hogere schoolprestaties (Stull, 2013). Brenner et al., (2016) beschreef in een longitudinale studie met 15,240 Amerikaanse adolescenten dat een lager opleidingsniveau van ouders kon worden gecompenseerd door meer ouderbetrokkenheid te creëren in het onderwijs van de adolescent. De adolescenten konden hierdoor dezelfde schoolprestaties behalen als adolescenten van ouders met een hoog opleidingsniveau (Brenner et al., 2016). Er is dus empirische en theoretische ondersteuning voor de relatie tussen het opleidingsniveau van ouders en de schoolprestaties van de adolescent (Brenner et al., 2016; Lemos et al., 2011; Link & Phelan, 1995; Ployhart et al., 2014; Stull, 2013).

Economisch Kapitaal

Economische kapitaal speelt een belangrijke rol in de relaties tussen het opleidingsniveau van de ouders en de schoolprestaties van de adolescent (Bernardi & Boertien, 2016; Chesters, 2016; Elliott, 2013). Economisch kapitaal wordt gedefinieerd als kapitaal dat direct in geld kan worden omgezet. Bij weinig economisch kapitaal wordt gesproken van armoede. Economisch kapitaal gaat over geld en materiële bezittingen (Bourdieu, 1986). Als ouders hoger opgeleid zijn, beschikken zij meestal over meer economisch kapitaal (Caro, Sandoval-Hernandez, & Lüdtke, 2014). Een daling van het economisch kapitaal van de ouders bleek in meerdere longitudinale studies van directe negatieve invloed op de schoolprestaties van de adolescent. Het effect van de inkomensdaling op de schoolprestaties was groter als de ouders hoger opgeleid waren en een hoger inkomen hadden dan bij lager opgeleide ouders met een lager inkomen. Verandering van het economisch kapitaal is dus van invloed op de schoolprestaties van de adolescent (Elliott, 2013; Bernardi & Boertien, 2016).

Een Australische longitudinale studie (Chesters, 2016) verklaart dat ouders met meer economisch kapitaal beter in staat waren om voor hun kind een betere school met betere voorzieningen te kiezen, dan ouders met een lager economisch kapitaal. Als ouders meer economisch kapitaal hebben, beschikken zij over meer materiële middelen. Deze middelen beïnvloeden de schoolkeuze en het leerproces van de adolescent (Chesters, 2016). Een lager economisch kapitaal van ouders kan dus een negatief effect- en een hoger economisch kapitaal van ouders een positief effect op de schoolprestaties van de adolescent hebben (Chesters, 2016; Bernardi & Boertien, 2016; Elliott, 2013). In de longitudinale studie van Chesters (2016) werd ook het belang van cultureel kapitaal benoemd en wordt in de volgende alinea behandeld.

Cultureel Kapitaal

Naast economische kapitaal is cultureel kapitaal van belang in de relatie tussen het opleidingsniveau van de ouders en de schoolprestaties van de adolescent (Chesters, 2016). Er zijn drie vormen van cultureel kapitaal, als eerste geobjectiveerd, zoals het hebben van boeken en foto's. Als tweede geïnstitutionaliseerd, wat te maken heeft met educatie. Als derde belichaamd, wat gaat over culturele activiteiten zoals een bezoek aan culturele instellingen en de culturele vormen die in het onderwijs voorkomen zoals lezen en muziek (Caro et al., 2014).

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

In een longitudinale studie (Bodovski, Jeon, & Byun, 2017) in West- en Oost Europa bleek dat het opleidingsniveau van ouders invloed had op de schoolprestaties van de adolescent. Cultureel kapitaal was in deze relatie een mediator. Het ging hierbij om cultureel kapitaal in de vorm van lezen. Een hoger opleidingsniveau van ouders zorgde voor meer interesse in lezen op jongere leeftijd. Door de interesse in lezen op jongere leeftijd, behaalden de adolescenten hogere schoolprestaties (Bodovski et al., 2017). Een Deense longitudinale studie (Jæger, 2011) concludeerde dat het cultureel kapitaal van ouders steeg als ouders hoger waren opgeleid. Adolescenten van hoger opgeleide ouders namen meer deel aan culturele activiteiten waardoor zij betere schoolprestaties behaalden dan adolescenten met laagopgeleide ouders met minder cultureel kapitaal (Jæger, 2011). Concluderend is er empirisch bewijs voor de beïnvloeding van de schoolprestaties van de adolescent door het opleidingsniveau van de ouders, wat wordt gemedieerd door het cultureel kapitaal van de ouders (Chesters, 2016; Bodovski et al., 2017; Jæger, 2011).

Sociaal Kapitaal

Sociaal kapitaal is een andere belangrijke mediator in de relatie tussen het opleidingsniveau van de ouders en de schoolprestaties van de adolescent (Behtoui & Neergaard, 2016; Von Otter & Stenberg, 2015; Yang, 2017). Er worden drie verschillende vormen van sociaal kapitaal onderscheiden (Uphoff, Pickett, Cabieses, Small, & Wright, 2013). Als eerste, hechte relaties (bonding) zoals in een gezin of tussen goede vrienden. Als tweede, contacten met minder hechte relaties (overbrugging) zoals met burens of collega's. Als laatste, verschillende netwerken met een machtsverhoudingen (gekoppelde componenten), zoals tussen werkgevers en werknemers. Hoe meer van deze vormen van contact beschikbaar zijn, hoe hoger het sociaal kapitaal van de ouders van de adolescenten is (Uphoff et al., 2013).

Een Zweedse cross-sectionele studie (Von Otter & Stenberg, 2015) met 3,100 participanten onderzocht de samenhang tussen het opleidingsniveau van ouders en de schoolprestaties van de adolescent, mediërend via sociaal kapitaal. Hoogopgeleide ouders hebben volgens deze studie meer sociaal kapitaal, omdat zij door hun educatie beter in staat zijn om te netwerken. Deze ouders hebben dus meer kennis en interesse om in contact te komen met leraren en andere ouders. Hierdoor zijn hoger opgeleide ouders meer betrokken bij het onderwijs van hun kind. Het gaat hierbij dus om sociaal kapitaal gedefinieerd als ouder betrokkenheid (bonding). De mate van de betrokkenheid van ouders bij het onderwijs van hun kind, was in samenhang met de schoolprestaties die het kind leverde. Doordat ouders netwerken met leraren en meer betrokken zijn bij het onderwijs van hun kind, kregen zij meer

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

vertrouwen van de leraar, waardoor de schoolprestaties van de adolescent omhoog gingen (Von Otter & Stenberg, 2015). Longitudinaal werden dezelfde bevindingen gevonden in een Amerikaanse studie met 25,000 participanten (Kao & Rutherford, 2007). Een Koreaanse longitudinale studie (Yang, 2017) met een 6,511 participanten onderzocht eveneens het belang van sociaal kapitaal voor de schoolprestaties van de adolescent. Sociaal kapitaal werd hier gedefinieerd als meer contact tussen leraren, de adolescent en de ouders. Het gaat hierbij dus om zowel het sociale kapitaal van de ouders, als dat van de adolescent. Yang (2017) acht het waarschijnlijk dat de hoogte van het sociale kapitaal van de ouders afhangt van het opleidingsniveau van de ouders.

Uit de beschreven studies wordt geconcludeerd dat het opleidingsniveau van ouders van invloed kan zijn op de schoolprestaties van de adolescent, wat verklaard wordt door sociaal kapitaal van ouders en adolescenten. De hoogte van het sociale kapitaal hangt samen met de hoogte van het opleidingsniveau van ouders (Behtoui & Neergaard, 2016; Von Otter & Stenberg, 2015; Yang, 2017).

Het Doel van deze Studie

De resultaten van de studies die hierboven werden besproken suggereren dat de relatie tussen het opleidingsniveau van ouders en de schoolprestaties van de adolescent worden verklaard door economisch, cultureel en sociaal kapitaal. In de genoemde literatuur wordt meestal één of twee van deze hulpbronnen gemeten en in verband gebracht met de schoolprestaties in de adolescentie, wat een gemiste kans is. Uit de hiervoor behandelde literatuur en theorieën bleek dat het opleidingsniveau van ouders de mate van kapitaal bepaalt. Alle drie de vormen van kapitaal kunnen invloed hebben op de schoolprestaties van de adolescent. De huidige studie wil daarom een aanvulling zijn op de literatuur en kijkt naar alle drie de vormen van kapitaal. Door alle drie de vormen van kapitaal tegelijkertijd te bekijken wordt het duidelijk welke vorm van kapitaal het belangrijkste is, in de relatie tussen het opleidingsniveau van de ouders en de schoolprestaties van de adolescent. Met de resultaten van deze studie is het mogelijk om beleid aan te passen en daarmee ongelijkheid in onderwijskansen tussen adolescenten met hoger en lager opgeleide ouders te verkleinen.

Waaruit de volgende onderzoeksvragen en hypotheses komen:

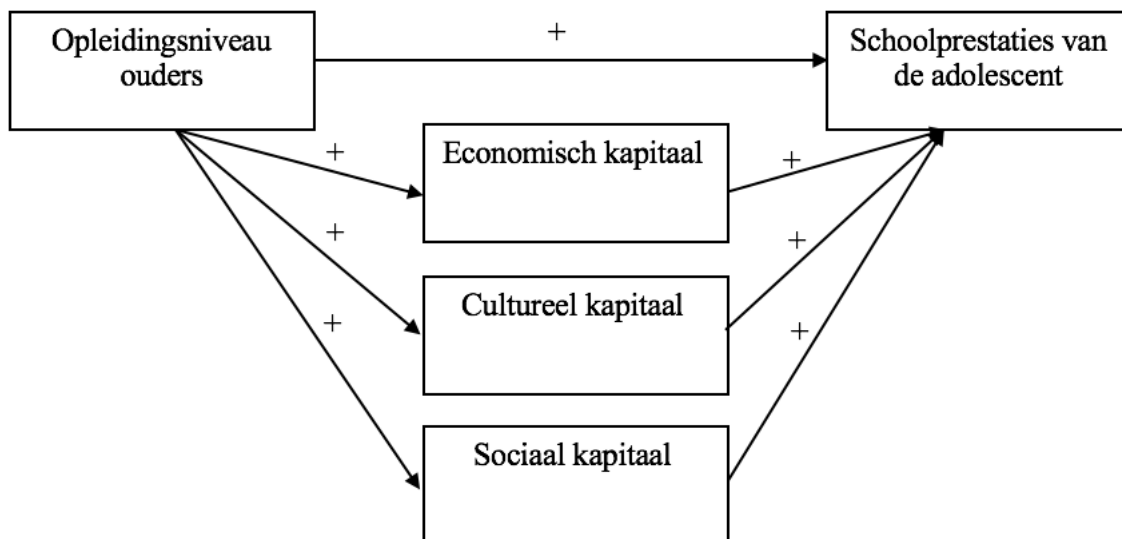
1. Wordt de relatie tussen het opleidingsniveau van ouders en schoolprestaties van adolescenten gemedieerd door hulpbronnen, te onderscheiden in: economisch, cultureel en sociaal kapitaal (Figuur 1)?
2. Welke hulpbron heeft in dit verband het meest verklarende effect op de schoolprestaties van de adolescent?

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

Hypothese 1. Er wordt een directe link verwacht tussen het opleidingsniveau van ouders en schoolprestaties van de adolescent (Acacio-Claro et al., 2017; Chesters & Daly, 2017; Jacobsen, Mello, Kochhann, & Fonseca, 2017).

Hypothese 2. Er wordt verwacht dat de samenhang tussen het opleidingsniveau van ouders en schoolprestaties van adolescenten gemedieerd wordt door economisch, cultureel en sociaal kapitaal van de ouders. Dit wordt verwacht op basis van de hierboven genoemde empirische onderbouwing en de fundamentele-oorzaken-theorie (Link & Phelan, 1995).

In deze studie wordt er gecontroleerd op sekse en leeftijd omdat sekse mogelijk invloed zou hebben op de schoolprestaties van de adolescent. Uit onderzoek blijkt dat meisjes beter presteren dan jongens op school (Centraal bureau voor de statistiek, 2014; Fortin, Oreopoulos, & Phipps, 2015; Jacob, 2002). Er is standaard gecontroleerd op leeftijd.

Figuur 1. Onderzoeksmodel van deze studie.

Methode

Participanten

De huidige studie is een onderdeel van TRacking Adolescents' Individual Lives Survey (TRAILS). Het betreft een prospectieve cohortstudie onder Nederlandse adolescenten. Iedere twee jaar werd er een nieuwe meting gedaan van TRAILS totdat de adolescent 25 jaar was. De belangrijkste doelstelling van TRAILS was het peilen en toelichten van de sociale ontwikkeling en geestelijke gezondheid van de adolescenten tot in de volwassenheid.

De dataverzameling vond plaats tussen maart 2001 en juli 2002. De steekproef bestond uit $N = 3,145$ adolescenten. Er zijn vijf verschillende Nederlandse gemeentes

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

geselecteerd in Noord-Nederland, zowel landelijke als stedelijke gemeentes. Bij de eerste twee gemeentes is gevraagd naar het adres en de naam van alle inwoners die geboren zijn tussen 01-10-1989 en 30-09-1990. Bij de overige drie gemeentes is naar dezelfde informatie gevraagd voor de inwoners geboren tussen 01-10-1990 en 30-09-1991. Dat leidde tot een lijst met 3,483 namen. Alle adolescenten uit deze lijst werden benaderd om mee te doen aan TRIALS. Tegelijkertijd zijn alle basisscholen in de geselecteerde gemeentes benaderd om mee te doen aan TRAILS. De basisschoolparticipatie in TRAILS was een voorwaarde om mee te doen aan het onderzoek voor de adolescent. Aan de basisscholen werd gevraagd om leerlingenlijsten, informatie over het gedrag en de prestaties van de leerlingen en er werd toestemming gevraagd om de vragenlijsten van TRIALS in te laten vullen op de basisschool. Van de 135 basisscholen deden er 122 mee (90.4%).

Door taalproblemen of onvoldoende capaciteit om de vragenlijsten in te vullen werden er 6.7% van de deelnemende adolescenten uitgesloten van het TRAILS. Van de overgebleven 2,935 adolescenten werd 76.0% ingeschreven voor het onderzoek, $N = 2,230$, gemiddelde leeftijd = 11.11, $SD = 0.56$ (Tabel 1), 50.8% meisjes en 86.5% had de Nederlandse etniciteit (Tabel 2).

Procedure

Als de scholen mee wilden doen kregen de ouders of verzorgers een brochure met informatie over TRAILS. Hierbij was er een brochure voor de ouders en een voor het kind. Medewerkers van TRAILS bezochten ook de deelnemende scholen om verdere informatie te verstrekken. Na een week nam de TRAILS-medewerker telefonisch contact op met de ouders of verzorgers voor verdere informatie en om te vragen of zij deel wilden nemen aan het TRIALS-onderzoek. Als ze mee wilden doen werd er een interview afspraak gepland. Tijdens dit interview werd er ook een toestemmingsformulier ondertekend door de ouders. Er werd steeds één van beide ouders thuis bezocht (bij voorkeur de moeder, 95.6%) en geïnterviewd door een getrainde interviewer. Er kwam een grote hoeveelheid onderwerpen aan bod, waaronder de ouderpsychopathologie, het zorggebruik, de ontwikkelingsgeschiedenis en de somatische gezondheid van het kind. Daarnaast werd aan de ouder gevraagd om een vragenlijst in te vullen.

De deelnemende adolescenten vulden op school in hun klaslokaal de vragenlijsten in, onder begeleiding van één of meer TRAILS-medewerkers. Intelligentie, een aantal biologische en neurocognitieve parameters werd op school individueel beoordeeld. Tot slot vulden de leerkrachten een korte vragenlijst in over de deelnemende kinderen in hun klas. De

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

procedure en methode is goedgekeurd door de Medische ethische commissie in Nederland (Winter, Visser, Verhulst, Vollebergh, & Reijneveld, 2016).

Variabelen

Schoolprestaties. Schoolprestaties zijn gemeten met de schaal schoolprestaties die bestaat uit 5 items (Veenstra, Lindenberg, Verhulst, & Ormel, 2009). Dit werd alleen gemeten onder de leerkrachten. Er is gevraagd naar het werktempo, de inzet, de resultaten van rekenen en taal en of de leerling volgens de leerkracht onder zijn/haar niveau presteerde. De leerkrachten konden antwoord geven in een range van 1 “*zeer mee oneens*” tot 5 “*Zeer mee eens*”. Deze schaal heeft een Cronbach’s alpha van $\alpha = .85$ (Veenstra et al., 2009).

Opleidingsniveau van de ouders. Om het opleidingsniveau van de ouders te meten is gebruik gemaakt van het item “*Wat is de hoogste opleiding die u (met een diploma) heeft afgesloten*” en “*Hoogst afgeronde opleiding echtgenoot/partner*”. Op beide vragen kon geantwoord worden met 1 “*Geen enkele opleiding voltooid*” 2 “*Lagere school (basisonderwijs groep 3 t/m 8; speciaal basisonderwijs)*” 3 “*Lager beroepsonderwijs en voortgezet onderwijs eerste trap (vglo, lavo, lbo, lts, lhno, huishoudschool, leao, ulo, mulo/mavo, minstens 3 jaar havo/vwo (maar geen diploma), voortgezet speciaal onderwijs)*” 4 “*Voortgezet onderwijs tweede trap (hbs, mms, gymnasium, havo, vwo, mbo, mts, meao, leerlingwezen)*” 5 “*Hoger onderwijs eerste trap (hbo, propedeuse of kandidaats wetenschappelijk onderwijs)*” 6 “*Hoger onderwijs tweede trap (doctoraal wetenschappelijk onderwijs, ingenieursopleiding, post-hbo onderwijs)*” en 7 “*Hoger onderwijs derde trap (tweede fase opleiding, post- doctorale opleiding, promotie)*”. Om van deze twee items één variabele te maken is het gemiddelde van beide items genomen. De beide items hebben een Cronbach’s alpha van $\alpha = .72$.

Economisch kapitaal. Bij economisch kapitaal is gekeken naar het gemiddelde gezamenlijke netto-inkomen van de ouders waarbij er gekozen kon worden uit 9 categorieën van 1 “*minder dan f 1500*” tot en met 9 “*meer dan f 8500*” en is behandeld als een continu meetniveau.

Cultureel kapitaal. Bij cultureel kapitaal werd er gekeken naar in hoeverre er deel werd genomen aan culturele activiteiten en of er gebruik gemaakt werd van culturele voorwerpen zoals boeken en foto’s (Caro et al., 2014). Cultureel kapitaal is gemeten bij de adolescenten met de items: “*Vind je dat je vader probeert om jou een fijne jeugd te bezorgen waarin je van alles en nog wat leert (bijvoorbeeld door goede boeken te geven, uitstapjes te laten maken, op kamp te laten gaan en zo)?*” en “*Vind je dat je moeder probeert om jou een*

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

fijne jeugd te bezorgen waarin je van alles en nog wat leert (bijvoorbeeld door goede boeken te geven, uitstapjes te laten maken, op kamp te laten gaan en zo)?” Hierbij kon worden geantwoord met 1 “*nee nooit*”, 2 “*ja soms*”, 3 “*ja vaak*” en 4 “*ja bijna altijd*”. De twee items hebben een Cronbach’s alpha van $\alpha = .92$. Om hier een schaal van te maken is er gekozen om het gemiddelde te nemen van beide items.

Sociaal kapitaal. Bij sociaal kapitaal werd er gemeten in hoeverre de ouders beschikten over een sociaal netwerk en sociale relaties. Hoe meer sprake hiervan was, hoe groter het sociaal kapitaal (Uphoff et al., 2013). Sociaal kapitaal is gemeten door te vragen naar de relatie binnen het gezin: “*In welke mate bent u het eens/oneens met de uitspraak: Wanneer er moeilijkheden zijn kunnen we op elkaars steun rekenen*”. Er kon worden geantwoord met: 1 “*Zeer oneens*”, 2 “*Oneens*”, 3 “*Eens*”, 4 “*Zeer eens*”. Daarnaast werden ouders gevraagd: “*Hoe vaak gaat u naar diensten/bijeenkomsten van deze of een andere kerk/geloofsgemeenschap?*” en “*Hoe vaak gaat uw echtgenoot/partner naar diensten/bijeenkomsten van deze of een andere kerk/geloofsgemeenschap?*”. Met deze twee items werd gemeten in hoeverre de ouders beschikken over grotere sociale netwerken dan alleen binnen het gezin. Er kon worden geantwoord met: 1 “*(Bijna) nooit*”, 2 “*Maandelijks*”, 3 “*Een paar keer per maand*”, 4 “*Wekelijks of vaker*” en 9 “*Weet niet/ Geen antwoord*”. Waarbij 9 als missende waarde werd gecodeerd. Alle drie de items hadden een Cronbach’s alpha van $\alpha = .61$. Ondanks dat het een zwakke alpha is, is er toch gekozen om deze drie items bij elkaar te voegen, zodat het concept van sociaal kapitaal op meerdere niveaus gemeten kon worden.

Controlevariabelen. Bij het meten van de mediatie is er gecontroleerd op sekse en leeftijd.

Statistische analyse

Om de hypotheses te testen of het opleidingsniveau van ouders invloed heeft op de schoolprestaties van hun kinderen via de mediators economisch, cultureel en sociaal kapitaal, is het nodig om een multiple mediatie analyse te doen. Bij mediatie verloopt de relatie tussen twee variabelen via een derde variabele dus X via M (mediatoren) naar Y. Volledige mediatie houdt in dat X en Y niet meer significant zijn nadat de mediators in het model zijn opgenomen. Er is dan sprake van een indirect effect. De relatie tussen X en Y verloopt nu volledig via de mediator(en). Als de relatie via een direct- en indirect effect verloopt, dan is er sprake van partiële mediatie (Field, 2013). Om de multiple mediatie te testen is gebruik gemaakt van PROCESS (model 4) (Hayes, 2012) in SPSS statistics 24.

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

PROCESS maakt gebruik van de bootstrappen techniek om de indirecte relatie te meten. Bij bootstrappen wordt er voor indirecte mediatie een betrouwbaarheidsinterval gegeven, in plaats van een p -waarde. De indirecte mediatie is significant als er geen nul in het betrouwbaarheidsinterval zit (Preacher & Hayes, 2004). In de analyse van de huidige studie is gebruik gemaakt van een betrouwbaarheidsinterval van 95% en het aantal bootstrappen was 50,000.

Resultaten

Beschrijvende Statistiek

In Tabel 1 is de beschrijvende statistiek te vinden van leeftijd, schoolprestaties, opleidingsniveau ouders, sociaal, cultureel en economisch kapitaal. In tabel 2 staat de verdeling van sekse en etniciteit, 86,5% was van Nederlandse afkomst. In Tabel 3 zijn de correlaties te zien van alle variabelen die gebruikt zijn bij de analyses in deze studie. De onafhankelijke (Opleidingsniveau van ouders) en afhankelijke (Schoolprestaties) variabelen waren positief en significant gecorreleerd, $r(1917) = .35, p < .01$. De variabelen Economisch kapitaal met Opleidingsniveau van ouders waren het hoogst gecorreleerd van alle variabelen, $r(1934) = .57, p < .01$.

Tabel 1

Beschrijvende statistiek van leeftijd en de hoofdvariabelen

	<i>N</i>	Min.	Max.	<i>M</i>	<i>SD</i>
Leeftijd	2230	10.01	12.58	11.11	0.56
Schoolprestaties	1919	1.00	5.00	3.62	0.90
Opleidingsniveau ouders	2187	1.00	7.00	3.97	1.05
Sociaal kapitaal	2100	1.00	4.00	3.10	0.72
Cultureel kapitaal	2123	1.50	6.00	4.75	1.35
Economisch kapitaal	2008	1.00	9.00	4.44	1.88
Valid <i>N</i> (listwise)	1601				

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP
SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

Tabel 2

Verdeling van sekse en etniciteit van de deelnemende adolescenten

			Sekse		Totaal
			Meisjes	Jongens	
Etniciteit	Nederlands	Cumulatief	983	945	1928 (86.5%)
		Percentage	51.0%	49.0%	100.0%
	Turks/Marokkaans	Cumulatief	12	15	27 (1.2%)
		Percentage	44.4%	55.6%	100.0%
	Anders	Cumulatief	137	138	275 (12.3%)
		Percentage	49.8%	50.2%	100.0%
Totaal		Cumulatief	1132	1098	2230 (100.0%)
		Percentage	50.8%	49.2%	100.0%

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

Tabel 3

Pearson correlaties tussen alle variabelen in deze studie

	1	2	3	4	5	6	7	8
1 Schoolprestaties	-							
2 Opleidingsniveau ouders	.35**	-						
3 Sociaal kapitaal	.06*	.08**	-					
4 Cultureel kapitaal	.15**	.10**	.03	-				
5 Economisch kapitaal	.31**	.57**	.07**	.14**	-			
6 Sekse	-.18**	-.01	-.01	-.08**	-.05*	-		
7 Leeftijd	-.03	-.01	-.05*	.05*	-.06*	.03	-	
8 Etniciteit	-.12**	-.06**	-.17**	-.01	-.17**	.01	.09**	-

Note. **. Correlatie is significant als $p < .01$, *. Correlatie is significant als $p < .05$.

De Relatie tussen het Opleidingsniveau van Ouders en de Schoolprestaties van de Adolescent Mediërend via Economisch, Cultureel en Sociaal Kapitaal

Opleidingsniveau hangt samen met schoolprestaties van de adolescent, $b = 0.30$, $t = 15.0$, $p < .001$ en ondersteunt hiermee hypothese 1, welke voorspelde dat het opleidingsniveau van de ouders samenhang met de schoolprestaties van de adolescent. Er werd gecontroleerd op sekse en leeftijd, sekse was significant, $b = -0.29$, $t = 7.1$, $p < .01$, leeftijd niet (Totale effect) (tabel 4). Deze relatie wordt gedeeltelijk gemedieerd door het totaal van de drie beschreven mediators, $b = 0.08$, $SE = 0.01$, 95% BTI = [.05, .11]. (Totale indirecte effect). Ten eerste wordt de relatie tussen opleidingsniveau van de ouders en schoolprestaties van de adolescent gemedieerd door economisch kapitaal, $b = 0.07$, $SE = 0.01$, 95% BTI = [.04, .09]. Ten tweede dient ook cultureel kapitaal als mediator tussen opleidingsniveau van de ouders en schoolprestaties van de adolescent, $b = 0.01$, $SE = 0.00$, 95% BTI = [.01, .02]. Tot slot blijkt sociaal kapitaal geen significante mediator te zijn in de relatie tussen opleidingsniveau van de ouders en schoolprestaties van de adolescent, $b = 0.00$, $SE = 0.00$, 95% BTI = [-.00, .01]. Omdat er zowel een direct effect, als een indirect effect van opleidingsniveau op schoolprestaties van de adolescent is gevonden (via de mediators), spreken we hier van partiële mediatie (tabel 4).

De effectgrootte (R^2) wordt in PROCESS (model 4) niet gegeven als er multiple mediatie wordt getoetst (Field, 2013). Om te kijken welk mediatie pad de meeste variantie verklaart in de relatie tussen het opleidingsniveau van de ouders en de schoolprestaties van de adolescent, kan er gekeken worden naar het complete gestandaardiseerde indirecte effect. Het indirecte effect van economisch kapitaal had de meeste verklaarde variantie, $b = 0.08$, $SE = 0.02$, 95% BTI = [.05, .11]. Hierna verklaart het mediatie pad via cultureel kapitaal de meeste variantie, $b = 0.01$, $SE = 0.00$, 95% BTI = [.01, .02]. Sociaal kapitaal verklaart de minste variantie en is ook niet significant, $b = 0.00$, $SE = 0.00$, 95% BTI = [-.00, .01]. Figuur 3 geeft een schematisch overzicht van de verschillende significante paden in het mediatie model.

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

Tabel 4

Mediatie model met alle variabelen

Modellen	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>LLCI</i>	<i>ULCI</i>
Onafhankelijke variabele naar mediators						
OP→ EK ^a	1.02	0.04	27.6	< .001**	-	-
Sekse ^f	-0.06	0.08	-0.8	.439	-.21	.09
Leeftijd ^f	-0.17	0.07	-2.3	.022*	-.31	-.02
OP→ CK ^a	0.17	0.03	5.1	< .001**	-	-
Sekse ^f	-0.15	0.07	-2.2	.025*	-.28	-.02
Leeftijd ^f	0.15	0.06	2.4	.017*	.03	.28
OP→ SK ^a	0.05	0.02	2.8	.005*	-	-
Sekse ^f	-0.01	0.04	-0.3	.780	-.08	.06
Leeftijd ^f	-0.04	0.03	-1.2	.221		
Mediators naar afhankelijke variabele						
Outcome SP ^b						
EK→ SP	0.07	0.01	4.8	< .001**	.04	.09
CK→ SP	0.07	0.02	4.3	< .001**	.04	.10
SK→ SP	0.03	0.09	0.9	.384	-.03	.08
Sekse ^f	-0.28	0.04	-6.8	< .001**	-.36	-.20
Leeftijd ^f	0.03	0.04	0.7	.504	-.05	.10

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

Onafhankelijk variabele naar afhankelijke variabele

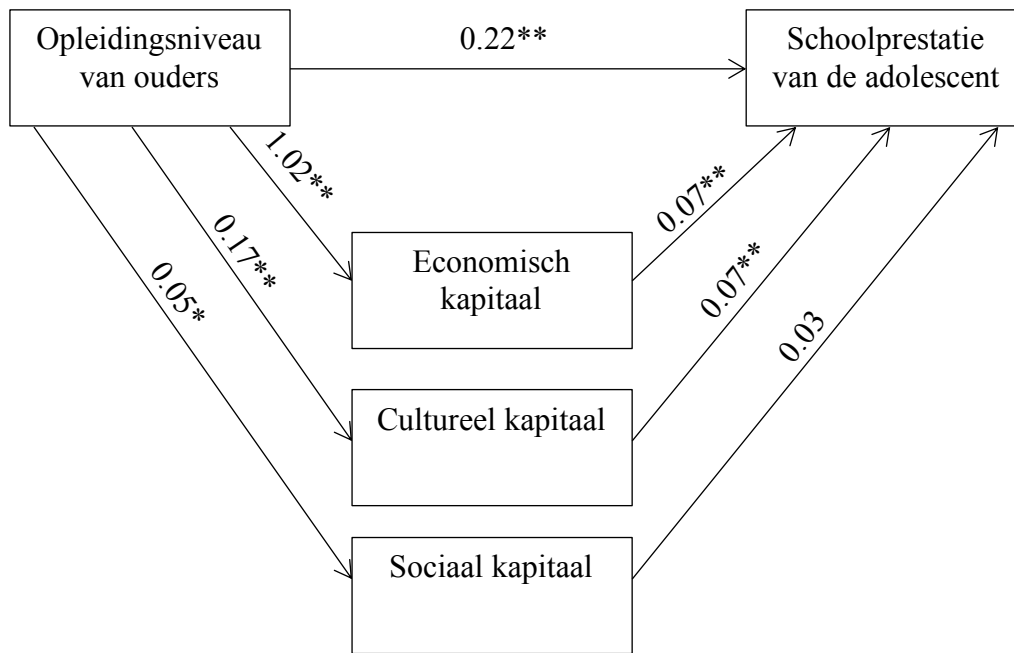
Totale effect model ^c	0.30	0.02	15.0	< .001**	.26	.34
Sekse ^f	-0.29	0.04	-7.1	< .001**	-.38	-.21
Leeftijd ^f	0.03	0.04	0.6	.537	-.05	.10

Onafhankelijke variabele naar afhankelijke variabele via de mediators

Directe effect ^d	0.22	0.02	9.2	< .001**	.18	.27
Indirecte effect ^e						
Totaal	0.08	0.01			.05	.11
EK	0.07	0.01			.04	.09
CK	0.01	0.00			.01	.02
SK	0.00	0.00			.00	.01

Note. OP = opleidingsniveau ouders; EK = economisch kapitaal; CK = cultureel kapitaal; SK = sociaal kapitaal; SP = schoolprestaties adolescent. ^aEffect van onafhankelijke variabele op mediators. ^bEffect van mediators op afhankelijke variabele. ^cEffect van onafhankelijke variabele op afhankelijke variabele (zonder mediatie effect). ^dEffect van onafhankelijke variabele op afhankelijke variabele (met mediatie effect). ^eEffect van onafhankelijke variabele op afhankelijke variabele via de mediators. ^fControle variabelen. LLCI & ULCI = lagere en hogere niveaus voor betrouwbaarheidsinterval (dikgedrukt zijn significant, geen nul in het 95% betrouwbaarheidsinterval). * $p < .05$. ** $p < .001$.

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

Figuur 3. Volledige mediatiemodel. * $p < .05$. ** $p < .001$.

Discussie

De huidige cross-sectionele studie wilde antwoord geven op de vraag of het opleidingsniveau van ouders van invloed is op de schoolprestaties van de adolescent, en of deze relatie gemedieerd wordt door economisch, cultureel en sociaal kapitaal. Daarnaast werd gekeken welke mediator de meeste variantie verklaarde in de samenhang tussen opleidingsniveau van ouders en de schoolprestaties van de adolescent. Door de gevonden resultaten zou de ongelijkheid tussen de onderwijskansen voor adolescenten met hoger en lager opgeleide ouders verkleind kunnen worden. Bijvoorbeeld door programma's te ontwikkelen om het economisch kapitaal te vergroten van kinderen met laagopgeleide ouders. Uit de analyses van de huidige studie bleek dat economisch en cultureel kapitaal medieerden in de samenhang tussen het opleidingsniveau van ouders en de schoolprestaties van de adolescent. Hypothese 2 voorspelde mediatie. In de resultaten bleek het om partiële mediatie te gaan. Sociaal kapitaal bleek in de samenhang met de schoolprestaties van de adolescent geen significante mediator in de relatie tussen opleidingsniveau van ouders en de schoolprestaties van de adolescent. Sociaal kapitaal was in deze studie dus geen mediator, wat wel werd verwacht volgens hypothese 2. Economisch kapitaal bleek de meeste variantie te verklaren in de samenhang tussen het opleidingsniveau van de ouders en de schoolprestaties

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

van de adolescent. De belangrijkste hulpbron in de relatie tussen opleidingsniveau van ouders en de schoolprestaties van de adolescent, was economisch kapitaal in dit onderzoek.

Opleidingsniveau Ouders en Schoolprestaties Adolescent

In de huidige studie bleek dat het opleidingsniveau van ouders samenhang met de schoolprestaties in de adolescentie. Het directe effect tussen het opleidingsniveau van ouders en de schoolprestaties van de adolescent bleek na mediatie ook nog significant. Mogelijk zijn er meer onderliggende factoren van invloed op de relatie tussen het opleidingsniveau van ouders en de schoolprestaties van de adolescent, zoals genetische aanleg en het schoolklimaat, waardoor het directe effect significant bleef (Lemos, 2011). Concluderend kan worden gezegd dat het opleidingsniveau van ouders van belang is voor de schoolprestaties van de adolescent (Benner et al., 2016; Lemos, 2011; Stull, 2011). Des te belangrijker zijn dus de onderstaande vormen van kapitaal, die kunnen zorgen voor opwaartse sociale mobiliteit van adolescenten met lager opgeleide ouders met dezelfde cognitieve capaciteit als adolescenten met hoger opgeleide ouders (Benner et al., 2016; Bussemaker & Dekker, 2016; Palomar-Lever & Victorio-Estrada, 2017).

Economisch Kapitaal

Economisch kapitaal was in deze studie de belangrijkste mediator voor de samenhang tussen het opleidingsniveau van ouders en de schoolprestaties van de adolescenten. Meer economisch kapitaal van ouders is het gevolg van een hoger inkomen (Bourdieu, 1986). Daarnaast waren schoolprestaties van de adolescent bepalend voor de keuzes en mogelijkheden op de arbeidsmarkt en zo ook gerelateerd aan inkomen (French et al., 2015).

Inkomen en aanwezigheid op school. Uit onderzoek blijkt dat inkomen een belangrijke voorspeller is voor de aanwezigheid op school van adolescenten (Gennetian, Rodrigues, Hil, & Morris, 2018). Kinderen van ouders met een laag inkomen gaan mogelijk minder vaak naar school, dan kinderen van ouders met een hoog inkomen. Hierdoor krijgen kinderen van ouders met een lager inkomen minder onderwijs, wat tot lagere schoolprestaties kan leiden (Gottfried, 2015). De afwezigheid van de adolescent op school heeft een negatieve invloed op de schoolprestaties van de overige leerlingen in de klas, doordat de afwezigheid de klasomgeving verstoort. De leraar moet hierdoor meer tijd besteden aan de gevolgen van de afwezigheid in de klas, waardoor er minder tijd en aandacht overblijft voor effectief onderwijs (Gennetian et al., 2018). Afwezigheid op school is dus niet alleen van invloed op de adolescent met ouders met een lager inkomen, ook de andere kinderen in de klas ondervinden hier negatieve invloed van (Gennetian et al., 2018; Gottfried, 2015). Tot slot kan het zijn dat

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

ouders met een lager inkomen meer zorgen hebben over hun inkomen, waardoor zij minder betrokken zijn bij het onderwijs van hun kind. Hierdoor voelen de kinderen zich minder ondersteund, waardoor ze gemakkelijker gaan spijbelen (Gennetian et al., 2018; Gottfried, 2015). Economisch kapitaal is dus belangrijk voor de latere toekomst van de adolescent, omdat economische kapitaal van invloed is op de leeromgeving van de adolescenten en zo op hun schoolprestaties (Gennetian et al., 2018; Gottfried, 2015).

Inkomenssegregatie en de invloed op de schoolkeuze. Ouders met weinig inkomen wonen vaak in dezelfde wijk, hierdoor komen hun kinderen meestal op dezelfde school (Inspectie van het Onderwijs, 2018). Als een school een grote populatie heeft van kinderen met ouders die beschikken over weinig economisch kapitaal (inkomen) en een lager opleidingsniveau, is dit van negatieve invloed op de schoolprestaties van alle adolescenten op school (Inspectie van het Onderwijs, 2017). Inkomensverschillen kunnen dus leiden tot inkomenssegregatie, wat invloed heeft op schoolkeuze en schoolprestaties van de adolescent. Economisch kapitaal is dus belangrijke verklarende mediator in de samenhang tussen het opleidingsniveau van ouders en de schoolprestaties van de adolescent, wat in overeenstemming is met de resultaten van deze studie.

Cultureel Kapitaal

In deze studie werd gekeken of met het stimuleren van adolescenten, om bijvoorbeeld een boek te lezen of uitstapjes te maken, de samenhang tussen het opleidingsniveau van ouders en de schoolprestaties van de adolescent te verklaren is. Het ging hierbij om twee van de drie vormen van cultureel kapitaal, namelijk geobjectiveerd en belichaamd (Caro et al., 2014). De mediatie van cultureel kapitaal bleek in deze studie significant, wat in overeenstemming is met de literatuur (Bodovski et al., 2017; Chesters, 2016; Jæger, 2011).

Cultureel kapitaal bevordert de aansluiting van de thuis- en schoolomgeving.

Adolescenten uit een gezin met een hoog cultureel kapitaal zouden bij de leraar en de schoolomgeving een betere aansluiting vinden (Dumais, 2006). Andersom zouden adolescenten uit een gezin met een laag cultureel kapitaal botsen met de schoolcultuur, wat lagere schoolprestaties als gevolg heeft. De botsing met de schoolcultuur wordt veroorzaakt doordat adolescenten met een laag cultureel kapitaal, zich niet of minder bewust zijn van de heersende culturele sociale codes en omgangsvormen op school (Dumais, 2006; Hek, Kraaykamp, & Wolbers, 2015). Daarnaast hebben adolescenten met een hoger ouderlijk cultureel kapitaal meer algemene kennis van hun ouders verkregen dan adolescenten met een lagere ouderlijk cultureel kapitaal, waardoor zij een betere aansluiting vinden op school

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

(Dumais, 2006). Het kennen van de culturele codes en de algemene kennis geven de adolescenten met een hoog ouderlijk cultureel kapitaal een voorsprong ten aanzien van de adolescenten met een laag ouderlijk cultureel kapitaal (Dumais, 2006; Hek, Kraaykamp, & Wolbers, 2015).

Druk van hoogopgeleide ouders op de leraar voor een hoger schooladvies.

Cultureel kapitaal van ouders bleek in een Franse longitudinale studie (Barg, 2015) van invloed te zijn op het schooladvies van de leraar, voor het voortgezet onderwijs. Hoger opgeleide ouders hadden meer cultureel kapitaal waardoor zij een hogere sociale status bezaten. Hierdoor konden zij meer druk uitoefenen op een leerkracht om hun kind een hoger schooladvies te geven, onafhankelijk van de prestaties van de adolescent zelf. Ouderlijk cultureel kapitaal zorgt dus voor een hogere status van de ouders (Barg, 2015).

Cultureel kapitaal kan mogelijk de samenhang tussen het opleidingsniveau van ouders en de schoolprestaties van de adolescent verklaren. Interventies om de sociale status via cultureel kapitaal te vergroten, zijn vaak erg duur en hebben een beperkte impact (Parker, Jerrim, Schoon, & Marsh, 2016). Mogelijk kan cultuureducatie op de basisscholen voorzien in het ontbreken van cultureel kapitaal bij adolescenten met laagopgeleide ouders.

Cultuureducatie kan dus zorgen voor een hoger cultureel kapitaal, waardoor zij een betere aansluiting krijgen op de basisschool (Onderwijsraad, 2012). Het gaat hierbij om cultuureducatie in de vorm van kunsteducatie, literatuureducatie, erfgoededucatie en mediaeducatie. De onderwijsraad (2012) concludeerde dat de kwaliteit van de cultuureducatie op Nederlandse basisscholen verbeterd moet worden. De onderwijsraad wil het te kort aan culturele activiteiten van adolescenten met laagopgeleide ouders daarmee compenseren. Meer onderzoek naar andere factoren die van invloed zijn op het schooladvies van de leerkracht voor het voortgezet onderwijs in Nederland wordt aanbevolen.

Sociaal Kapitaal

In de literatuur kwam naar voren dat sociaal kapitaal leidde tot hogere schoolprestaties (Von Otter & Stenberg, 2015; Yang, 2017). Een belangrijke verklaring voor de samenhang tussen sociaal kapitaal en de schoolprestaties van de adolescent is de betrokkenheid van de ouders bij het onderwijs van hun kind (Kao & Rutherford, 2007; Von Otter & Stenberg). Met betrokkenheid en steun wordt het component bonding, "hechte relaties", van sociaal kapitaal bedoeld en gaat het om de ouder-kind relatie. Als ouders hoger opgeleid zijn, is de kans op effectief ouderschap groter. Effectief ouderschap houdt in dat ouders en kinderen elkaar steunen (Huat See & Gorard, 2015; Parcel & Bixby, 2016). Er is in deze studie alleen

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

gekeken naar de steun van ouders in het gezin als er problemen zijn vanuit het perspectief van de ouders. De ervaren steun vanuit het perspectief van de adolescent had het construct sociaal kapitaal kunnen versterken. De specifieke steun en betrokkenheid in het onderwijs van de adolescent was ook belangrijk om te meten, wat niet is gedaan (Kao & Rutherford, 2007; Von Otter & Stenberg). Hierdoor was de inhoudelijke validiteit van het construct sociaal kapitaal zwak. Een mogelijk gevolg hiervan is dat sociaal kapitaal geen mediator was in dit onderzoek (Neuman, 2014).

Netwerk van de ouders. Een andere belangrijke component van sociaal kapitaal en de invloed op de schoolprestaties van de adolescent zijn de overbruggingsrelaties. Onder overbruggingsrelaties wordt het netwerk van de ouders, waaronder ook het contact met leraren verstaan (Parcel & Bixby, 2016). Voor overbruggingsrelaties zijn in deze studie niet de goede concepten gemeten. Er is alleen gekeken of ouders vaak kerkelijke bijeenkomsten bezoeken, wat mogelijk verklaart waarom sociaal kapitaal in samenhang tot de schoolprestaties van de adolescent niet significant was. De overbruggingsrelaties van sociaal kapitaal zijn juist belangrijk voor de samenhang tussen sociaal kapitaal en de schoolprestaties van de adolescent (Bussemaker & Dekker, 2016; Inspectie van het Onderwijs, 2017; Parcel & Bixby, 2016).

Sterktes, Limitaties en Implicaties van de Huidige Studie

De eerste limitatie is dat deze studie cross-sectioneel is, er kan hierdoor geen richting aan de gevonden relaties worden verbonden. Mogelijk is er sprake van omgekeerde causaliteit, wat inhoudt dat het verband beide richtingen op kan gaan. Een andere limitatie is dat de verzamelde data alleen uit Nederland kwam. In de steekproef die werd gedaan, zaten voornamelijk autochtone Nederlanders. De externe validiteit was hierdoor minder sterk. De resultaten zijn echter niet minder relevant. Longitudinaal vervolgonderzoek naar de relatie tussen het opleidingsniveau van ouders en de schoolprestaties van de adolescent mediërend via economisch, cultureel en sociaal kapitaal wordt aanbevolen.

In deze studie zijn waarschijnlijk voor het eerst alle drie de vormen van kapitaal gemeten, in de relatie tussen het opleidingsniveau van ouders en de schoolprestaties van de adolescent. Ondanks dat sociaal kapitaal geen significante mediator was, bleek uit deze studie wel dat sociaal kapitaal samenhang met het opleidingsniveau van de ouders. Daarnaast bleek dat het opleidingsniveau van de ouders samenhang met de schoolprestaties van de adolescent. Zowel economisch als cultureel kapitaal verklaren deels deze samenhang. Door te investeren in economisch en cultureel kapitaal van ouders en waarschijnlijk in sociaal kapitaal van

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

ouders en in sociaal kapitaal van de adolescent, kan de ongelijkheid tussen de schoolprestaties van de adolescenten met een hoog- en een laagopgeleide ouders verkleind worden. Het vergroten van economisch kapitaal is hierbij vooral belangrijk.

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

Literatuur

- Acacio-Claro, P. J., Doku, D. T., Koivusilta, L. K., & Rimpelä, A. H. (2017). How socioeconomic circumstances, school achievement and reserve capacity in adolescence predict adult education level: a three-generation study in Finland. *International Journal of Adolescence and Youth*, 22, 1-16. doi:10.1080/02673843.2017.1389759
- Barg, K. (2015). Educational choice and cultural capital: examining social stratification within an institutionalized dialogue between family and school. *Sociology*, 49(6), 1113-1132. doi:10.1177/0038038514562854
- Behtoui, A., & Neergaard, A. (2016). Social capital and the educational achievement of young people in Sweden. *British Journal of Sociology of Education*, 37(7), 947-969. doi:10.1080/01425692.2015.1013086
- Benner, A. D., Boyle, A. E., & Sadler, S. (2016). Parental involvement and adolescents' educational success: The roles of prior achievement and socioeconomic status. *Journal of Youth and Adolescence*, 45(6), 1053-1064. doi:10.1007/s10964-016-0431-4
- Bernardi, F., & Boertien, D. (2016). Understanding heterogeneity in the effects of parental separation on educational attainment in Britain: Do children from lower educational backgrounds have less to lose?. *European Sociological Review*, 32(6), 807-819. doi:10.1093/esr/jcw036
- Bodovski, K., Jeon, H., & Byun, S. Y. (2017). Cultural capital and academic achievement in post-socialist Eastern Europe. *British Journal of Sociology of Education*, 38(6), 887-907. doi:10.1080/01425692.2016.1202746
- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, (pp. 241-258). New York, NY: Greenwood Press.
- Bradley, B. J., & Greene, A. C. (2013). Do health and education agencies in the United States share responsibility for academic achievement and health? A review of 25 years of evidence about the relationship of adolescents' academic achievement and health behaviors. *Journal of Adolescent Health*, 52(5), 523-532. doi:10.1016/j.jadohealth.2013.01.008
- Bussemaker, J., & Dekker, S. (2016, 31 oktober). Gelijke kansen in het onderwijs [Kamerbrief]. Geraadpleegd van

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP
SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

- <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/10/31/kamerbrief-over-actieplan-gelijke-kansen-in-het-onderwijs>
- Caro, D. H., Sandoval-Hernandez, A., & Lüdtke, O. (2014). Cultural, social, and economic capital constructs in international assessments: An evaluation using exploratory structural equation modeling. *School Effectiveness and School Improvement*, 25(3), 433-450. doi:10.1080/09243453.2013.812568
- Centraal bureau voor de statistiek. (2014). Jongens presteren na de lagere school gemiddeld minder goed dan verwacht, meisjes juist beter. Geraadpleegd van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2014/39/jongens-presteren-na-de-lagere-school-gemiddeld-minder-goed-dan-verwacht-meisjes-juist-beter>.
- Chesters, J., & Daly, A. (2017). Do peer effects mediate the association between family socio-economic status and educational achievement?. *Australian Journal of Social Issues*, 52(1), 63-77. doi:10.1002/ajs4.3
- Chesters, J. (2016). *Status reproduction in an egalitarian society: the effects of family wealth on educational attainment, occupational status and wealth in Australia* (No. 2016-16). Geraadpleegd van https://espace.library.uq.edu.au/data/UQ_398659/UQ398659_OA.pdf?Expires=1517927403&Signature=eT1Qyx9FodYuAATZkFaGuL7jA90~wKIwobRnNRBj3Jy8Rq5D7eMaqNj4Qil1~ehG9bHq8zu3mqLMN16KyYZLSOE1AibIKw59EFY8UXQYtjogtmLFyNMkm6bL06UWUr~CDnAbYFcRLiPmNWw1eKlBiypLN6qyxdKozpKgr-WHafi1cm48bPwPCKuLrPgCc4vosfwd9MISyZ1KCyNan-EBEhdisgJKBH1B9qvXpdLeWmxPjeQWns~YmM~1E-YoSHS-LPNzBJSVW~3k-LI42ZBj4Xkjs9Uuy9CiY8AkR61~SEuMlvehFTW~FbIx1UiK2C8i0fS9QlnzGpxgxI9DOGA2A__&Key-Pair-Id=APKAJKNBj4MJBjNC6NLQ
- Dumais, S. A. (2006). Early childhood cultural capital, parental habitus, and teachers' perceptions. *Poetics*, 34(2), 83-107. doi:10.1016/j.poetic.2005.09.003
- Elliott, W. (2013). The effects of economic instability on children's educational outcomes. *Children and Youth Services Review*, 35(3), 461-471. doi:10.1016/j.childyouth.2012.12.017
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (4^e ed.). London: Groot-Britanie sage.

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

- Fortin, N. M., Oreopoulos, P., & Phipps, S. (2015). Leaving boys behind gender disparities in high academic achievement. *Journal of Human Resources*, 50(3), 549-579.
doi: 10.3368/jhr.50.3.549
- French, M., Homer, J., & Robins, P. K. (2015). What you do in high school matters: The effects of high school GPA on educational attainment and labor market earnings in adulthood. *Eastern Economic Journal*, 41(3), 370-386. doi:10.1057/ej.2014.22
- Gennetian, L. A., Rodrigues, C., Hil, H. D., & Morris, P. A. (2018). Stability of income and school attendance among NYC students of low-income families. *Economics of Education Review*, 63, 20-30. doi:10.1016/j.econedurev.2018.01.003
- Goldthorpe, J. H. (2014). The role of education in intergenerational social mobility: Problems from empirical research in sociology and some theoretical pointers from economics. *Rationality and Society*, 26(3), 265-289. doi:10.1177/1043463113519068
- Gottfried, M. A. (2015). Chronic absenteeism in the classroom context: Effects on achievement. *Urban Education*. Online voorpublicatie.
doi:10.1177/0042085915618709
- Hayes, A. F. (2012). *PROCESS: A versatile computational tool for observed variable mediation, moderation, and conditional process modeling*. Geraadpleegd van <http://www.afhayes.com/public/process2012.pdf>
- Hek, M. van, Kraaykamp, G., & Wolbers, M. H. (2015). Family resources and male–female educational attainment: Sex specific trends for Dutch cohorts (1930–1984). *Research in Social Stratification and Mobility*, 40, 29-38. doi:10.1016/j.rssm.2015.02.001
- Huat See, B., & Gorard, S. (2015). The role of parents in young people’s education—a critical review of the causal evidence. *Oxford Review of Education*, 41(3), 346-366.
doi:10.1080/03054985.2015.1031648
- Inspectie van het Onderwijs. (2016). *De staat van het onderwijs*. Geraadpleegd van <https://www.onderwijsinspectie.nl/binaries/onderwijsinspectie/documenten/rapporten/2017/04/12/staat-van-het-onderwijs-2015-2016/Staat+van+het+Onderwijs+geheel.pdf>
- Inspectie van het Onderwijs. (2017). *De staat van het onderwijs*. Geraadpleegd van <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/staat-van-het-onderwijs/documenten/rapporten/2017/04/12/staat-van-het-onderwijs-2015-2016>
- Inspectie van het Onderwijs. (2018). *De staat van het onderwijs*. Geraadpleegd van <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2018/04/11/rapport-de-staat-van-het-onderwijs>

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

- Jacob, B. A. (2002). Where the boys aren't: Non-cognitive skills, returns to school and the gender gap in higher education. *Economics of Education Review*, 21(6), 589-598. doi:10.1016/S0272-7757(01)00051-6
- Jacobsen, G. M., Mello, C. M., Kochhann, R., & Fonseca, R. P. (2017). Executive functions in school-age children: Influence of age, gender, school type and parental education. *Applied Cognitive Psychology*, 31(4), 404-413. doi:10.1002/acp.3338
- Jæger, M. M. (2011). Does cultural capital really affect academic achievement? New evidence from combined sibling and panel data. *Sociology of Education*, 84(4), 281-298. doi:10.1177/0038040711417010
- Kao, G., & Rutherford, L. T. (2007). Does social capital still matter? Immigrant minority disadvantage in school-specific social capital and its effects on academic achievement. *Sociological Perspectives*, 50(1), 27-52. doi:10.1525/sop.2007.50.1.27
- Lemos, G. C., Almeida, L. S., & Colom, R. (2011). Intelligence of adolescents is related to their parents' educational level but not to family income. *Personality and Individual Differences*, 50(7), 1062-1067. doi: 10.1016/j.paid.2011.01.025
- Link, B. G., & Phelan, J. (1995). Social conditions as fundamental causes of disease. *Journal of Health and Social Behavior, Extra Issue*, 80-94. doi:10.2307/2626958
- Neuman, W. L. (2014). *Understanding Research*. Essex, Groot-Brittannië: Pearson Education Limited.
- Onderwijsraad. (2012). *Cultuureducatie: Leren, creëren, inspireren!*. Geraadpleegd van <https://www.onderwijsraad.nl/upload/publicaties/688/documenten/cultuureducatie.pdf>
- Palomar-Lever, J., & Victorio-Estrada, A. (2017). Academic success of adolescents in poverty. *Social Psychology of Education*, 20(3), 669-691. doi:10.1007/s11218-017-9389-7
- Parcel, T. L., & Bixby, M. S. (2016). The ties that bind: Social capital, families, and children's well-being. *Child Development Perspectives*, 10(2), 87-92. doi:10.1111/cdep.12165
- Parker, P. D., Jerrim, J., Schoon, I., & Marsh, H. W. (2016). A multination study of socioeconomic inequality in expectations for progression to higher education: The role of between-school tracking and ability stratification. *American Educational Research Journal*, 53(1), 6-32. doi:10.3102/0002831215621786
- Phelan, C., Bruce, G. L., Diez-Roux, A., Kawachi, I., & Levin, B. (2004). "Fundamental causes" of social inequalities in mortality: a test of the theory. *Journal of Health and Social Behavior*, 45(3), 265-285. doi:10.1007/s11218-017-9389-7

INVLOED VAN OUDERLIJK OPLEIDINGSNIVEAU VIA KAPITAAL OP
SCHOOLPRESTATIES IN DE ADOLESCENTIE

- Ployhart, R. E., Nyberg, A. J., Reilly, G., & Maltarich, M. A. (2014). Human capital is dead; long live human capital resources!. *Journal of Management*, 40(2), 371-398.
doi:0149206313512152
- Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2004). SPSS and SAS procedures for estimating indirect effects in simple mediation models. *Behavior Research Methods, Instruments, & Computers*, 36(4), 717-731. doi:10.3758/BF03206553
- Stull, J. C. (2013). Family socioeconomic status, parent expectations, and a child's achievement. *Research in Education*, 90(1), 53-67. doi:10.7227/RIE.90.1.4
- Uphoff, E. P., Pickett, K. E., Cabieses, B., Small, N., & Wright, J. (2013). A systematic review of the relationships between social capital and socioeconomic inequalities in health: a contribution to understanding the psychosocial pathway of health inequalities. *International Journal for Equity in Health*, 12(54), 1-12.
doi:10.1186/1475-9276-12-54
- Veenstra, R., Lindenberg, S., Verhulst, F.C., & Ormel, J. (2009). Childhood-limited versus persistent antisocial behavior: Why do some recover and others do not? *Journal of Early Adolescence*, 29(5), 718-742. doi:10.1177/0272431608325501
- Von Otter, C., & Stenberg, S. Å. (2015). Social capital, human capital and parent-child relation quality: interacting for children's educational achievement?. *British Journal of Sociology of Education*, 36(7), 996-1016. doi:10.1080/01425692.2014.883275
- Winter, A. F. de, Visser, L., Verhulst, F. C., Vollebergh, W. A., & Reijneveld, S. A. (2016). Longitudinal patterns and predictors of multiple health risk behaviors among adolescents: the TRAILS study. *Preventive Medicine*, 84, 76-82.
doi:10.1016/j.ypmed.2015.11.028
- Yang, H. (2017). The role of social capital at home and in school in academic achievement: The case of South Korea. *Asia Pacific Education Review*, 18(3), 373-384.
doi:10.1007/s12564-017-9492-7